

Svar på skriftligt spørgsmål om främjande av lättläst språk i Finland

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spørgsmål SS 330/2019 rd undertecknat av riksdagsledamot Arja Juvonen /saf:

Hur ämnar regeringen främja lättläst språk i Finland?

Som svar på detta spørgsmål anför jag följande:

Uppskattningsvis har 8–12 procent av finländarna så svaga språkliga kunskaper att de har svårt att läsa allmänspråkliga texter. Behovet av lättläst litteratur och informationsmaterial ökar. Flera olika grupper drar nytta av dylikt material: invandrare, dyslektiker, minnessjuka, personer med intellektuella funktionsnedsättningar och afatiker. Det lättlästa materialet är ofta deras enda möjlighet att läsa litteratur eller få aktuell information.

Undervisnings- och kulturministeriet har från och med 1990 tilldelat statsunderstöd till dem som producerar lättlästa böcker. Ministeriet stöder produktionen av lättläst och annan lättillgänglig fack- och skönlitteratur samt forskning i lättläst litteratur genom stöd från anslagen för kultur och konst. År 2019 är anslaget 145 000 euro.

Sedan 2004 har utdelningen av stödet delegerats till Selkokeskus som upprätthålls av Kehitysvammaliitto. Arbetsgruppen för lättläst, som verkar inom Selkokeskus, gör rekommendationer till Kehitysvammaliitto om fördelningen av anslaget. I arbetsgruppen sitter representanter som utnämns av författarförbunden, biblioteksbranschen och delegationen för lättläst.

Under de senaste åren har statsunderstöd beviljats cirka 70–80 författare, illustratörer och förläggare av lättlästa böcker. De beviljade understöden möjliggör att 10–20 böcker ges ut årligen. Antalet ansökningar om understöd har stigit under flera år. Förläggare uppger att de blir erbjudna allt fler bokmanuskript på lättläst språk. Högst 10 procent av understödet som ministeriet beviljat riktas till förvaltningen av biståndsverksamheten.

Selkokeskus ansvarar för kompetensbehoven inom lättläst och dess verksamhet finansieras av Social- och hälsoorganisationernas understödscentral (STEA) i form av ett riktat allmänt understöd genom Kehitysvammaliitto. STEA bereder ett understödsförslag utifrån ansökningarna och överlämnar det till social- och hälsovårdsministeriet som fattar beslut om understöden. Understödet är avsett för Selkokeskus verksamhet och utgivning av lättlästa nyhetstidningar, lättläst information och kulturfrämjande, utveckling av det lättlästa språket och produktion av lättläst

Svar på skriftligt spörsmål SSS 330/2019 rd

material samt underhåll och utveckling av lättlästa webbplatser. Bidraget har ökat för en viss tid för produktion av lättläst material avsett för asylsökande och flyktingar.

Forskningen inom lättläst är ett relativt nytt forskningsområde i Finland. Forskning om lättläst språk har utförts inom språkforskning, litteraturvetenskap, logopedi och pedagogik. Inom många vetenskapsområden tangerar man ämnen som är viktiga med tanke på utvecklingen av lättläst språk. En del examensarbeten inom området har färdigställts, men forskningsbehovet är betydande och ökar ständigt. Vid Helsingfors och Jyväskylä universitet har man kartlagt forskningsläget inom lättläst och vidtagit åtgärder för att främja forskningen på området. Bland de viktiga forskningsområdena finns exempelvis begriplighet, strukturer, vokabulär, det lättlästa språkets bakgrundsbegrepp, den lättlästa litteraturens ställning och utveckling, hur de språkliga behoven skiljer sig mellan olika målgrupper samt inomspråklig översättning.

Ett centralt verktyg för forskningen inom lättläst är den lättlästa korpusen vars sammanställning inleddes i Språkbanken i Finland år 2016. Korpusen kompletteras fortsättningsvis med både skriftligt och muntligt material. Kompletteringen av korpusen ingår i samarbetet mellan Helsingfors universitet och Selkokeskus. Helsingfors universitet förbereder sig på att utbilda experter inom lättläst genom att uppmuntra studerande att välja ämnen som tangerar lättläst språk när de väljer ämne för sin avhandling.

Lättläst språk har ingått i Institutet för de inhemska språkens kampanj för klarspråk. Institutet för de inhemska språken främjar för sin del klart administrativt språk genom att erbjuda tjänster avseende språk till medborgare och fritt tillgängliga verktyg på internet för utvecklingen av språkbruk till myndigheterna. Klart administrativt språk stärker demokratin, delaktigheten och förtroendet för samhällets institutioner. Institutet för de inhemska språken samarbetar med myndigheterna, medierna och olika språkexperter, till exempel experter på lättläst språk.

Kompetens inom lättläst språk och litteratur behövs särskilt bland klasslärare, speciallärare, modersmålslärare och lärare i finska/svenska som andra språk. Det centrala är att läraren identifierar de elever som har svårigheter med allmänspråket och att läraren själv vet tillräckligt om den befintliga lättlästa litteraturen. Utbildningsstyrelsen finansierar fortbildning som introducerar olika lärargrupper i det lättlästa språket. Det finns skäl att utvidga detta utbud. I utbildningen för speciallärare ingår undervisning i lättläst språk och de studerande bekantar sig med lättläst material, men introducerande undervisning i lättläst språk behövs även i klasslärarutbildningen samt utbildningen för modersmålslärare och lärare i finska/svenska som andraspråk. Jag anser att det är viktigt att universitet i sin lärarutbildning främjar kunskap i lättläst språk. Vid sidan av undervisningssektorn finns det även behov av utbildning i lättläst språk och litteratur för myndigheter som arbetar med invandrare och inom social- och hälsovården.

Kunskaper i lättläst språk hör till kompetenserna för närvårdare som avlagt grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen i sin yrkesutbildning. Användningen av lättläst språk är en obligatorisk del av utbildningen för alla studerande och studerandes kunskaper i lättläst språk testas genom yrkesprov och bedöms som en del av yrkeskompetensen. I närvårdarutbildningen in-

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 330/2019 rd

går också i vidare bemärkelse användningen av kommunikationsmetoder som stöder och ersätter tal, eftersom närvårdare arbetar med olika människor i olika åldrar. Den interaktiva kompetensen är viktig till exempel när man arbetar med till exempel äldre, barn eller personer med funktionsnedsättning. I arbetslivet möter närvårdare inom vård-, fostrings- och handledningsuppgifter ofta personer som har olika tal- eller språkstörningar. Även invandrare och personer med annat modersmål har nytta av lättläst språk.

Inom yrkesutbildningen kan man som en del av examensutbildningen ordna studier som stöder studiefärdigheterna, till exempel studier som förstärker studerandes språkliga, matematiska eller datatekniska färdigheter, eller studieteknik. Lättläst material är ofta ett viktigt pedagogiskt verktyg vid utvecklingen språkliga kunskaper, till exempel i undervisningen av finska som andraspråk. Lättläst utbildningsmaterial används även i utbildning som handleder för yrkesutbildning. Den handledande utbildningen ger de studerande färdigheter för att söka sig till examensutbildning och stärker de studerandes förutsättningar att avlägga en yrkesinriktad examen. Bland annat Utbildningsstyrelsen har utarbetat lättläst undervisningsmaterial för handledande utbildningar.

Ansvar för ordnande av undervisning i läs- och skrivkunskaper för vuxna delas främst mellan den grundläggande utbildningen för vuxna och det fria bildningsarbetet. Den språkmedvetna undervisningen och undervisningen i finska/svenska som andra språk har utvecklats genom att stödmaterial producerats, undervisningsväsendets personal stötts med utbildning samt att utvecklingsprojekt biståtts. Lättläst material utnyttjas i detta arbete.

Helsingfors 4.12.2019

Forsknings- och kulturminister Hanna Kosonen